

SPUTNIK ÎN GRĂDINĂ SAU UN EXERCİTIU DE MEDITAȚIE GHIDATĂ LA MARGINEA PĂDURII

Cea mai recentă carte a Gabriellei Eftimie* apare în 2020 la OMG, o editură independentă din Cluj al cărei interes îl reprezintă poezia, ficțiunea, filosofia și teoria literară de actualitate, dar mai puțin privilegiate sau neglijate, care marchează o ruptură – mult prea *cool* pentru a intra în trendul *mainstream* și mult prea *subversive* pentru a fi asociate zonei *underground*.

Făcându-și intrarea în societate cu patru poeți – Sebastian Big, Timotei Drob, Tudor Pop și Luca Ștefan Ouatu – seria OMGPOETRY continuă cu Deniz Otay, Andrei Dósa, Andrei Doboș, Lucian Brad, Mihnea Bălci, Vlad Moldovan sau Gabi Eftimie, cu toții încadrați între acel *a fi și a nu fi* ceea ce așteaptă publicul, mediile online și offline de la poezie și ceea ce este.

Confirmând foarte rapid și eficient intrarea pe piața editorială într-un an aproximativ apocaliptic, desprins parcă din cele mai dark scenarii ale Lanei del Rey, în care ești norocos dacă apuci să-ți iei câteva lucruri cu tine și să fugi, editura apare cu două nominalizări pe lista Premiilor Sofia Nădejde pentru literatură scrisă de femei, ajunsă anul acesta la ediția a treia – la categoria Debut-Poezie volumul *Fotocrom Paradis* de Deniz Otay și la categoria Poezie *Sputnik în grădină* de Gabi Eftimie, ambele revendicându-și premiile în cadrul galei din 24 septembrie.

După prima carte, *Ochi roșii polaroid, acesta este un test.*, publicată în 2006 în urma câștigării unui program de creative writing la Râșca, și cel de-al doilea volum, *nordul e o stare de spirit*, în 2014, poeta revine anul acesta cu unul dintre hiturile OMG, *Sputnik în grădină*, o carte care îți dă senzația unei șampanii desfăcute în mijlocul unei piscine luxoase – cât ai înghițit un pahar de prosecco, ai și ajuns la marginea pădurii, efectul fiind acela al unei teleportări ghidate.

Pornind de la insomnia și gândurile distorsionate din primul volum, la vocea robotului de la telefon și societatea electronică în cel de-al doilea, ajungem în prezent la emoția industrializată și distorsionată și muzicile curative ale naturii. Chiar dacă acestea par niște praguri sau rostogoliri ale interesului poetei față de lume și viață, volumele conțin o unitate mecanică, un fel de raze cu infraroșu care străbat toate particulele estetice și cronologice ale cărților. Rupturile de ritm și sens din primele volume devin aici rupturi de limbaj, care marchează distanța dintre artificial și na-

tural, între exercițiile de închidere a tuturor butoanelor care ne-ar putea bloca într-o stare de grație continuă. Avem de-a face cu un imaginar minimalist naturalist, aproape precar, gândit astfel nu din zgârcenie și egoism, ci dintr-un paradox al cercetării vieții aproape de limitele sale, de multiplicarea lipsei în moduri cât mai simple, care să explice comportamentele materiei la fel ca pe cele umane.

Universul este cu totul tăcut – „Parcul are și el sonorul închis, e pierdut și el în/ spațiu.” (p.17), singura forță care exercită vreo putere în acest mediu fiind imaginația și observația mută, redusă ca efect la un echilibru static care creează impresia că n-ar putea fi perturbat nici măcar de trecerea anotimpurilor, nici de cea a omului – acesta rămânând un element conex, un aspect colateral al dezvoltării firești a microfenomenelor naturale, aflat între „strălucirea bobului de apă pe un petec de/ unghie dată cu oă argintie” (p. 19) și „frumoasele umbre fără contur la/ lumina becului de 40 W.” (p. 19)

Relația dintre spațiul înconjurător al orașului și acțiunile locuitorilor este o temă recurentă a cărții, discursul fiind poziționat ca într-un fel de cetate a Pnyxului, astăzi un deal pe care poți urca pentru a vedea Atena, dar care a fost cândva locul în care statul orașului s-a format ca spațiu retoric, acest deal fiind aici Sputnikul.

Dincolo de ideea discursului vitalist postdouămiist există și un nivel în care se încearcă conștientizarea rolului corpului în spațiu – suntem, într-adevăr, niște viitori dinozauri care nu pot fi strămutați în mijlocul primăverii și al vieții? –, figura plimbărețului prin oraș amintind de baudelairianul *flâneur* al secolului XIX sau de hoinarul lui Rousseau, o experiență întrupată a spațiului urban și natural articulată dintr-o perspectivă masculină, convertită aici într-o entitate feminină asemănătoare unui duh din lampă care protejează spațiile verzi.

Ideea plimbării se suprapune ideii de observare, plâsându-ne într-un fel de (auto)izolare discursivă, dar și fizică, într-un spațiu care trebuie experimentat „la picior”, ca un loc al trăirilor vii, dar și al amenințărilor colective. Spre deosebire de scrierile franceze și de mișcarea flâneurului, în care orașul nu poate fi cuprins într-un singur punct de vedere subiectiv, creând un oraș sau un spațiu cu multiple perspective prin încorporarea conversațiilor audiate în plimbări, *Sputnik în grădină* are ceva dintr-un spațiu al aban-

donului, în care se aud la intervale regulate doar „spițele motorului de jacuzzi” (p. 57) printre „bucăți de extraterestru [care] pică din/ morminte” (p. 57), într-un întuneric aflat „departe de tărâmul oamenilor.” (p. 57) Trecând dincolo de acest prim-plan al transformării experienței orașului ca spațiu lingvistic și social, la Gabi Eftimie senzația este cumva răsturnată – o încercare de obiectivare prin extragerea în afara contextelor, uneori chiar senzația că poeziile nu sunt scrise la marginea pădurii, ci prin exerciții de imaginație care ne plasează acolo, copacii sunt hologramați și apar ca în niște proiecții SF, la fel ca soarele iernatic care levitează deasupra unui oraș roșu, mutat spre portocaliu, o culoare mai caldă, mai blândă.

Prin această nouă expunere a vieții, poezia devine un mod de gândire și anchetă care poate rezona cu preocupările teoretice, dar poate să le confrunte și să le provoace în egală măsură; rolul limbajului în modelarea și medierea dintre diferite aspecte ale ceea ce orașul devine transformă poemul într-un spațiu al experimentului, un fel de ecopoetică urbană în care este exploatat potențialul de remake, ca o muzică peste altă muzică, mai degrabă decât potențialul de înnoire, acela de a reflecta și de a reprezenta, având în vedere limbajul ca mijloc prin care se adoptă relațiile dintre colectivul urban și cel individual, ca o buclă de detox, în care orice mulaj aplicat asupra realității își conține propria repetiție – „muzica s-a învățat în gol în sala de/ mese și apoi/ a luat-o de la capăt.” (p. 35)

Dacă Sputnik este recunoscut ca fiind un satelit artificial al Pământului, lansat în Rusia, așa cum ni-l recomandă dicționarul explicativ, plasarea acestuia în grădină recon-

stituie noțiunea unei translații cu scopul de a explica mecanismul prin care informația poate fi recuperată prin intermediul unei istorii alternative a naturii, prin sensibilități obscure sau de metal, prin radiunde, printr-o geneză rece despre o generație căreia îi este jenă să se arate în lumina naturală și pune filtre neon realității.

Fragmentarea spațiului social al orașului și a vieții sale colective implică sau include un act civic al scrierii poeziei, devenind o modalitate de a răspunde cu atenție la o etică a alterității, la (re)imaginarea și (re)modelarea prin experimentare critică a Cosmosului din care facem parte și care face parte din noi, prin confirmarea legilor fizicii și confruntarea legilor inerției – „Suntem departe de malurile Terrei,/ aproape de malurile Oceanului Cosmic,/ pierduți în mașinăria lumii./ Spună de mare la margine de univers,/ plutind în Marele Întuneric.” (p. 25) O carte ca „un ciclon de praf stelar” (p. 25), care nu se sfiște să arunce cu ferocitate în aer un univers în care „nu ai viața ta/ sau dacă o ai, nu-ți dai seama de ea/ ceea ce ți se întâmplă e o chestie/ ceva/ ce n-are nicio legătură cu ce vrei” (cum stă scris pe coperta interioară) și să deschidă dimensiunea unei vacanțe de vară, trecătoare, iluzorie, în care conștientizarea e liniștitoare atâta timp cât „palmele noastre/ rămân la căldură, în cabană” (p. 34), cu alte cuvinte știm ce presupun biodiversitatea și coexistența, riscurile și pericolele iminente, însă ne poziționăm la distanța (socială) corectă pentru a ne proteja, pentru a nu ne invade și suprima libertatea.

*Gabi Eftimie, *Sputnik în grădină*, Editura OMG, Alba Iulia, 2020.